

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

ATA, Hälsingland, Idenors sn.

Aronsson, Yngve. *En bok om Idenor*. 1992.

ATA Kungliga byggnadsstyrelsen Kulturhistoriska byråns arkiv, Idenor.

Länsmuseet Gävleborg, topografiskt arkiv

Länsmuseet Gävleborg, ärendearkiv

Svanberg, Jan. *Idenors kyrka*. Ingår i serien Hälsinglands kyrkor XXI. Uppsala 1974

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
1100-1300-tal	En stenkyrka uppförs i form av ett närmast kvadratisk långhus med ett smalare rakslutet kor i öster. Byggnaden har ingång genom en port i den västra delen av långhusets södra vägg. Kyrkobyggnaden får således samma utformning som många andra kyrkor i denna del av Norrland.	Svanberg, J. 1975.
1306	Kyrkobyggnaden invigs enligt en inskrift på en altarsten i kyrkan detta år till St Marias kyrka.	Svanberg, J. 1975.
1300-1400-talet	Koret byggs ut och får samma höjd och bredd som långhuset och kyrkan blir därigenom en salskyrka (med nuvarande mått). Kyrkan förses med tegelvalv i form av stjärnvalv i koret dock med ett mer avancerat stjärnmönster. Det är dock oklart om breddning och valvslagning sker vid samma ombyggnad.	Svanberg, J. 1975.
1400-talet	Kyrkans innerväggar och tak förses med målningar.	Svanberg, J. 1975.
1400-1500-talet	Ett vapenhus byggs framför ingången på sydväggens västra del. En sakristia av sten byggs på nordväggens östra del.	Svanberg, J. 1975.
1581	En del av kyrkan förstörs av brand.	ATA
1585	Gjutning av kyrkklocka.	Svanberg, J. 1975.
1588	Kyrkan får en altartavla i gåva av Erik Månsson och Kerstin Sverkelsdotter, vilken består av små träbeläten, som föreställer den fyra apostlarna.	Aronsson, Y. 1992.
1652	Ett nytt fönster på östväggen tas upp i stenvuren.	Svanberg, J. 1975.
1655	Lillklockan gjuts i Stockholm.	Svanberg, J. 1975.
1657	Kyrkans första predikstol tillverkas på beställning av pastor Thomas Veslenius. Predikstolen är liten och saknar överstycke.	Svanberg, J. 1975.
1673	Kyrkan förses med en ny altartavla tillverkad av en snickare samt målad av en målare, båda från trakten.	Svanberg, J. 1975.
1691	Den stora kyrkklockan gjuts om av Michael Bader, Stockholm.	Svanberg, J. 1975.
1700-talets första hälft	Kyrkan förändras under ledning av prosten Broman från Hudiksvall. Exteriören putsats vit, vilket är första gången på nordsidan. Ett fönster på västväggen förstoras.	Svanberg, J. 1975.

1712	Den gamla predikstolen flyttas från södra väggen till den norra. En liten läktare över sakristians dörr tas bort och delarna används till att förstora västläktaren.	Aronsson, Y. 1992.
1729	Kyrkobyggnadens två fönster mot söder vidgas och nytt golv inläggs i kyrkorummet.	Aronsson, Y. 1992.
1732	En ny predikstol tillverkas på Bromans bekostnad, delvis av återanvända delar från altartavlan från år 1673.	Svanberg, J. 1975.
1740	Broman låter köpa in Forsa kyrkas bänkdörrar från år 1662 samt förse de främsta bänkarna med krön av akantusrankverk samt pyramider.	Svanberg, J. 1975.
1745	Den tidigare västläktaren ersätts med en större läktare tvärs över kyrkans västra del.	Svanberg, J. 1975.
1747	Den nuvarande klockstapeln byggs nordöst om kyrkogården, till skillnad från den gamla klockstapeln som stått i kyrkogårdens nordvästra hörn.	Svanberg, J. 1975.
1755	Predikstolen säljs till Kråkö kapell. En annan predikstol köps istället från Hudiksvalls stadskyrka. (År 1756 enl. Aronsson, Y, 1992 samt ATA).	Svanberg, J. 1975/ Aronsson Y. 1992/ ATA
1764	Den lilla sakristian av sten ersätts med den nuvarande av trä på samma plats.	Svanberg, J. 1975.
1766	En spis muras i sakristian. Den gamla sakristian saknade spis.	ATA
1772	Målarmästaren Paul Hallberg utför vägg- och takmåleri i kyrkans sakristia.	Svanberg, J. 1975.
1778	Läktaren målas.	ATA
1700- talets sista årtionden	Kyrkans exteriör vitrappas, spåntaket lagas och kyrkbänkarna repareras och målas om.	Svanberg, J. 1975.
1790	Det östra fönstret på norra väggen tas upp.	ATA
1821	Kyrktaket tjäras om.	ATA
1827	Lillklockan gjuts om i Hudiksvall av J. H. Öberg.	Svanberg, J. 1975/ ATA.
1828	Kyrkobyggnaden uppges i ett inventarium vara byggd av gråsten med valv av tegel samt täckt med spåntak. I kyrkorummet finns fem fönster. Sakristian är av trä med spåntak. Sakristian är försedd med två fönster med luckor, skruvar och järngaller samt en dörr med tre lås. Vapenhuset av gråsten med valv av tegel. I kyrkan finns 13 ”bänkerum” på manssidan och 17 bänkerum på ”qvinns sidan”. På läktaren finns 13 ”bänkerum”.	ATA
1830	Ett orgelpositiv placeras på västläktaren.	Svanberg, J. 1975.
1846	Ny läktare framme i koret. Orgelpositivet byggs till och flyttas till den nya läktaren i koret.	Svanberg, J. 1975.
1849	Kyrkogårdsmuren, som tidigare har bestått av halva höjden med trävirke täckts med bräder, läggs nu till hela höjden med sten. De tegelstensbyggnader som funnits vid kyrkogårdsportarna rivs och ersätts med järngrindar.	Aronsson, Y. 1992.
1853	Kyrkogården utvidgas mot öster.	Svanberg, J. 1975.
1881	En värmeapparat insätts i kyrkan.	Aronsson, Y. 1992.
1884	Genomgripande renovering. Två nya fönster tas upp – ett på norra och ett på södra väggen. Den ursprungliga ingången muras igen	Svanberg, J. 1975/ Aronsson, Y. 1992.

	och det lilla vapenhuset rivs. En ny ingång tas upp genom västväggen och framför denna byggs det nuvarande vapenhuset. Västläktaren byggs om så att den skjuter fram över drygt halva kyrkan. Nytt golv och nya bänkar, både i kyrkorummet och på läktaren. Ny altaranordning med altare av trä som sitter fast i östväggen och med en altaramfattning i samma material. Ny predikstol som ansluts till fönsteromfattningen. Orgeln förses med en ny stämma och flyttas tillbaka till västläktaren. Kyrkogården utvidgas mot söder och lövträd planteras runt densamma.	
1911	Kyrkans restaureras efter ett förslag av Gävles stadsarkitekt E. A. Hedin. Vapenhusets takfall ändras ”i bättre överensstämmelse med kyrkans yttre”. Ett nytt rundfönster tas upp över ingången. Både exteriör och interiör vitputsas. Kyrkorummet förses med innerbågar lika de yttre. Västläktaren byggs åter om, men minskas nu ned och förses med nya pelare och ny barriär. Läktartrappan flyttas till norra sidan. Ombyggnad av altarring och predikstolstrappa. Nya bänkar efter ritning av arkitekt Falkenberg, Överintendentämbetet. Bänkarna målas i en blå ton medan altare och predikstol får en dämpad grön kulör. Kyrkorummet förses med en ny värmeugn, en s.k. Vikingskamin. Koret beläggs med s.k. brüsselmattor. Golvet i sakristian beläggs med korkmatta.	ATA/ Svanberg, J. 1975.
1912	Ett nytt orgelverk sätts in på läktaren.	ATA
1918	Kyrkan förses med provisoriskt elektriskt ljus.	ATA
1928	Kyrkogården utvidgas mot väster. Kyrkans korfönster förses med antikglas.	Svanberg, J. 1975/ ATA
1932	Exteriören omkalkas. Kyrkan förses med permanent elektriskt ljus samt värmeledning efter förslag av arkitekt Frey Berglund, Sundsvall. Ett pannrum byggs (genom sprängning) i en ny källarvåning under vapenhuset. Östfönstret förses med en stor glasmålning från Neuman & Vogel, Stockholm, vilket skänks till kyrkan av familjen Bretz.	Svanberg, J. 1975/ ATA
1937	Yttre renovering av kyrkan. Kyrkobyggnadens, vapenhusets och sakristians sockel ”omgjutes och dess väggar lagas, vattnivas och kalkfärgas”.	ATA
1940	Ett bisättningshus uppförs på den sydvästra delen av Idenors kyrkogård efter ritningar av arkitekt Frey Berglund. Huset uppförs som ett gravkor med underliggande källarvåning, med stomme av gråsten och gasbetong samt tak av skiffer. Väggarna putsas in- och utvändigt med väl berett kalkbruk.	ATA
1947	Klockstapeln restaureras efter förslag av Erik Lundberg. Brädklädnaden på mellandelen avlägsnas så att de åtta stolparna och balkongen åter blir fria. Underdelen och överdelen får dock behålla sin spånbeklädnad. Ringningsanordningen ersätts med en ny.	Svanberg, J. 1975/ ATA
1949	Vägg- och takmålningarna i kyrkans sakristia konserveras av konservator S. Dalén.	ATA
1950	Gravkapellets altartavla ”Livets morgon och livets skymning” skänks av dess upphovsman Hudiksvallskonstnären Gösta Bohm. Kyrkklockorna förses med elektrisk ringning.	Svanberg, J. 1975/ ATA.
1951	Trägolvet slipas och fernissas. Nytt textilskåp placeras i rummet	ATA/ Svanberg, J.

	utanför orgelläktaren. Kyrkan invigs efter en fullständig ommålning av interiören.	1975.
1952	S.k. antikglas sätts in i fönstren i Idenors kyrka för att ”mildra ljuset i kyrkan”.	ATA
1968	Kyrkorummet kalkas om. Ett nytt värmesystem installeras.	ATA
1971	Golvet i sakristian läggs om under ledning av ingenjör Carl-Axel Roos, Hudiksvall. En kallmurad grund påträffas under golvet samt en stor försänkning av golvet med tegelkant i två skift.	Svanberg, J. 1975/ ATA
1979	Kyrkan genomgår en utvändig reparation under ledning av Bernhard Herén, ”Kyrktuppen”, Trångsund. Taket och väggarna målas och förgyllningen ses över.	ATA/ Läns museet Gävleborg, ärendearkiv
1984	Ombyggnad och reparation av bogårdsmuren genom s.k. beredskapsarbete.	ATA/ Läns museet Gävleborg, ärende arkiv
1987	En nödutrymningsväg anordnas via ett fönster i koret efter krav från brandmyndigheten att kyrkorummet ska ha en alternativ utrymningsväg.	ATA/ Läns museet Gävleborg, ärendearkiv
1993	Kyrkans plåttak från 1884 ersätts med ett nytt enkelfalsat plåttak. Fasadens sockel målas grå. En ny handikappramp byggs vid kyrkobyggnadens huvudentré. Den tidigare raka rampen av sträckmetall samt en trappa från 1970-talet i grusbetong ersätts därigenom med en ny trappa samt en vinklad ramp av betong men med yta av granit och smide i svart kulör. Murpelarna vid kyrkogårdsgrinden lagas och avfärgas. Kyrkogården utvidgas mot söder efter förslag av landskapsarkitekterna Söderblom & Palm. I utvidgningen ingår även en minneslund. Nya bilparkeringar anläggs.	ATA/ Läns museet Gävleborg, ärendearkiv
2000	Omfattande interiör renovering efter åtgärdsförslag upprättat av byggkonsult Lennart Berggren, Ilsbo. Rengöring/om målning av väggar, valv, tak fönster- och dörrsmygar. Invändig ommålning av fönster. Lagning/målningsbättring på bänkinredning och altarring. Konservatorsåtgärder på predikstol, altaranordning, altarring, läktarbarriär, orgelfasad mm. Komplettering av bjälklag. Omläggning av golv/slipning. Elsanering samt installation av bänkvärme samt manöverenhet för ljudanläggning.	Läns museet Gävle- borg, topografiskt arkiv/ ATA
2002	Exteriör renovering efter ett förslag av byggkonsult Lennart Berggren, Ilsbo. Renoveringen omfattar putslagning med kalkbruk Optiroc Serpo 148 samt ytputs Optiroc Serpo 148. Avfärgning utförs med Optiroc våtsläckt Gotlandskalk Serpo 248 i s.k. ”Stockholmsvit” kulör. I renoveringen ingår även målning av fönster, tak och smidesdetaljer på kyrkan. Även gravkapellet och kyrkogårdens grindstolpar renoveras med samma material som kyrkobyggnaden.	Läns museet Gävle- borg, ärendearkiv